

Հոդվածի հղումը. Բաբայան Վ. (2023), ՀՀ առևտրային բանկերի հիմնական ցուցանիշների համեմատական վերլուծություն, Տնտեսություն և հասարակություն, ՀՊՏՀ, Տնտեսագետ, 3(3), 29-49, DOI: 10.52174/29538114_2023.3-29

Ներկայացվել է խմբագրություն՝ 30.10.2023 թ.

Ուղարկվել է գրախոսության՝ 31.10.2023 թ.

Երաշխավորվել է հրատարակման՝ 25.12.2023 թ.

ՎԱՀԱՆ ԲԱԲԱՅԱՆ

ՀՊՏՀ կառավարչական հաշվառման և աուդիտի ամբիոնի դոցենտ, Կնիքային գիտության թեկնածու

 <https://orcid.org/0009-0003-2096-2274>

ՀՀ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԲԱՆԿԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ բանկային համակարգը Կնիքային գիտությունում ունի առաջնային կարևորություն, մասնավորապես՝ կապիտալի շուկայում շրջանառվող արժեթղթերի գերակշիռ մասը բաժին է ընկնում ՀՀ առևտրային բանկերի կողմից թողարկված և ՀՀ կարգավորող շուկայում գրանցված արժեթղթերին, իսկ ՀՀ ֆինանսական համակարգի ակտիվների 83 տոկոսը՝ ՀՀ բանկային համակարգին:

Ներկայացված փաստարկներով էլ կարևորվում է բանկային համակարգի նկատմամբ հանրության զգայունությունը և պետական խիստ կարգավորման քաղաքականությունը:

Հետազոտության շրջանակներում ներկայացվել են ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի կողմից Կանոնակարգ 2-ով¹ սահմանված ՀՀ առևտրային բանկերի Կնիքային գիտության նորմատիվները և շահութաբերությունը բնութագրող հիմնական ցուցանիշները: Այնուհետև ներկայացված ցուցանիշների դիտարկման արդյունքում ՀՀ առևտրային բանկերի 2023 թվականի առաջին կիսամյակի ֆինանսական հիմնական ցուցանիշները՝ դրանք համեմատելով 2022 թվականի առաջին կիսամյակի համապատասխան ցուցանիշների հետ:

«Վերլուծություն» բաժնում ներկայացված արդյունքները փաստում են, որ ՀՀ առևտրային բանկերը գործում են ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից սահմանված Կնիքային գիտության նորմատիվների պահանջներին, սակայն մրահոգության տեսանկյունից են պայմանավորված:

¹ Տե՛ս ՀՀ ԿԲ խորհրդի 09.02.2007 թ. թիվ 39-Ն որոշմամբ հաստատված «Բանկերի գործունեության կարգավորումը, բանկային գործունեության հիմնական տնտեսական նորմատիվները» կանոնակարգ 2-ը, <https://www.cba.am/am/SitePages/regbanks.aspx>

մի շարք բանկերի կողմից համապատասխան ռիսկերի կառավարման անկայուն դրսևորումները, որոնք ակնառու և պարկերավոր են դառնում համեմատական վերլուծության համալրեքստում:

ՀՀ բանկային համակարգի վերլուծական տվյալների անընդհատության ապահովման նպատակով նախատեսվում է հեղազոտությունն իրականացնել պարբերաբար՝ ապահովելու վերլուծական տվյալների վիճակագրական շարքերի անընդհատությունը, ինչը լիարժեք պարկերացում կտա բանկերի գործունեության զարգացման միտումների և օրինաչափությունների մասին, ինչպես նաև վիճակագրական շարքերի շահառու կարող են լինել ֆինանսական շուկայի մասնակիցները, բանկերի հաճախորդները և հեղազոտողները:

Հիմնաբառեր. բանկ, ռիսկ, շահութաբերություն, կապիտալի համարժեքություն, իրացվելիություն, խոշոր փոխառու, կապված անձ

JEL: E58, G21
DOI: 10.52174/29538114_2023.3-29

Ներածություն: Բանկային համակարգի հուսալիության և կայունության հիմնախնդիրը մշտապես եղել է պետության ուշադրության կենտրոնում, քանի որ բանկային համակարգին պատմականորեն վերապահված և օրենսդրորեն ամրագրված է տնտեսության իրացվելի ռեսուրսների նկատմամբ առկա պահանջների բավարարման հիմնախնդիրը: Նշված խնդրի լուծման նպատակով բանկային համակարգին տրված է բացառիկ իրավասություն ավանդների ներգրավման և հաշիվների սպասարկման առումով:

ՀՀ ֆինանսական համակարգի ակտիվների գերակա մասը² 31.12.2022 թ. դրությամբ բաժին է ընկել ՀՀ բանկային համակարգին, իսկ վերջինիս ընդհանուր ակտիվները՝ 8,4 տրիլիոն դրամ և պարտավորությունները՝ 7,1 տրիլիոն դրամ³, կազմել են ՀՆԱ համապատասխանաբար՝ 98,7%-ը և 84%-ը⁴:

ՀՀ արժեթղթերի շուկայի «Հայաստանի ֆոնդային բորսա» ԲԲԸ հարթակներում՝

- գրանցված 95.7 մլրդ դրամի կորպորատիվ պարտատոմսերի 85,3%-ը բաժին է ընկնում ՀՀ 11 առևտրային բանկերին, 13,2%-ը՝ երկու վարկային կազմակերպություններին, իսկ 1,45%-ը՝ ոչ ֆինանսական կազմակերպություններին⁵,
- գրանցված 128.0 մլրդ դրամի բաժնային արժեթղթերի 80,9%-ը բաժին է ընկնում ՀՀ 4 առևտրային բանկերին⁶:

«Հայաստանի ֆոնդային բորսա» ԲԲԸ հարթակներում գրանցված պարտքային և բաժնային հաշվետու թողարկողների վերոնշյալ կառուցվածքը մտածելու տեղիք է տալիս, որն էլ կարող է առանձին հետազոտության առարկա դառնալ:

² Տե՛ս ՀՀ ԿԲ կայքէջ, Ֆինանսական կայունության հաշվետվություն, 2022, էջ 43, https://www.cba.am/AM/ppperiodicals/Stability_Report_2022.pdf

³ ՀՀ ԿԲ կայքէջ, Ֆինանսական կազմակերպությունների վիճակագրություն, ՀՀ բանկային համակարգի հիմնական հաշվեկշռային ցուցանիշներ, <https://www.cba.am/am/SitePages/statfinorg.aspx>

⁴ Տե՛ս նույն տեղը, ՀՀ բանկային համակարգի ակտիվներ /ՀՆԱ/ և վարկեր /ՀՆԱ/, <https://www.cba.am/am/SitePages/statfinorg.aspx>

⁵ Տե՛ս Հայաստանի ֆոնդային բորսա ԲԲԸ կայքէջ, https://amx.am/am/issuers_list

⁶ Տե՛ս նույն տեղը:

Վերոնշյալ գործոններով և ցուցանիշներով է պայմանավորված ՀՀ բանկային համակարգի նկատմամբ հանրության մեծ հետաքրքրությունը և պետական խիստ կարգավորման մոտեցումը:

Սույն հետազոտության նպատակն է սահմանված կարգով, ըստ ՀՀ առևտրային բանկերի կողմից հրապարակված միջանկյալ հաշվետվություններում գետեղված ցուցանիշների, վերլուծության ավանդական եղանակներով ներկայացնել բանկերի ֆինանսատնտեսական գործունեությունը բնութագրող հիմնական ցուցանիշների շեղումները, միտումները և օրինաչափությունները, ապա դրանց տալ փորձագիտական գնահատական՝ մեկնաբանելով պատճառահետևանքային կապը:

Գրականության ակնարկ: Բանկային համակարգի բոլոր հնարավոր հաճախորդներին միավորում է մեկ ընդհանուր ու, թերևս, կարևորագույն պահանջ՝ բանկային համակարգը պետք է լինի հուսալի և կառավարելի:

Այս պահանջը գերխնդիր է, որն անհրաժեշտ է ապահովել: Ընդ որում, կարևորվում է ինչպես ամբողջ բանկային համակարգի, այնպես էլ առանձին բանկերի հուսալիության ապահովումը:

Տնտեսության մեջ առկա ազատ ֆինանսական միջոցների վերաբաշխումը և բանկային ռեսուրսների ներուժի իրացումից բխող ռիսկերի կառավարումը մշտապես գոյություն ունեցող խնդիր են, որոնց լուծումը պահանջում է հստակ ուղղորդված ու փոխշաղկապված քայլեր:

Ֆինանսական համակարգի կայունության և հուսալիության ապահովման հիմնախնդիրը դասվում է պետության գերակա խնդիրների շարքին: Համաձայն «ՀՀ կենտրոնական բանկի մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ հոդվածի՝ «Կենտրոնական բանկի հիմնական նպատակներն են Հայաստանի Հանրապետությունում գների կայունության և ֆինանսական կայունության ապահովումը»:

ՀՀ կենտրոնական բանկը ֆինանսական կայունության ապահովման շրջանակներում վերահսկում է ՀՀ առևտրային բանկերի գործունեությունը և պարբերաբար հրապարակում է հետազոտական աշխատանքներ՝ տնտեսական գործընթացների մասնակիցներին և հասարակությանը հասանելի դարձնելով ՀՀ ֆինանսական համակարգի կայունության հիմնախնդիրները: Նմանատիպ հետազոտական աշխատանքների շարքին է դասվում ՀՀ կենտրոնական բանկի Ֆինանսական կայունության հաշվետվությունը⁷:

ՀՀ ԿԲ-ն Ֆինանսական կայունության հաշվետվությամբ, մակրոցուցանիշների հիման վրա, ըստ ֆինանսական ոլորտների, ամփոփ ներկայացնում է ֆինանսական համակարգի կայունությունը վտանգող հնարավոր ռիսկերի, ինչպես նաև դրանց դիմակայելու ունակության ընդհանուր գնահատականը:

Հաշվետվությունում ներկայացվում են ոլորտներում ռիսկերի կուտակումները և դրանց հնարավոր ազդեցությունը տնտեսության և ֆինանսական համակարգի բոլոր հատվածների զարգացումների վրա:

Բազելի կոմիտեն⁸ սահմանել է բանկերի կարգավորման մի շարք միջազգային չափորոշիչներ և կարգավորող նորմեր, մասնավորապես՝ կապի-

⁷ ՀՀ ԿԲ կայքէջ, Ֆինանսական կայունության հաշվետվություն, 2022, https://www.cba.am/AM/ppperiodicals/Stability_Report_2022.pdf

⁸ St'u History of the Basel Committee, <https://www.bis.org/bcbs/history.htm>

տալի համարժեքության վերաբերյալ, որոնք, սովորաբար, հայտնի են որպես Բազել I, Բազել II, Բազել III և ամենավերջինը՝ Բազել IV:

Բազելյան կոմիտեի կողմից անդամ երկրներին ներկայացված առաջարկությունները կրում են խորհրդատվական և ոչ պարտադիր բնույթ:

Բազել I: Կապիտալի համաձայնագրով ներկայացվել են կապիտալի սահմանումը և ռիսկի կշիռների կառուցվածքը. որպես նվազագույն հարաբերակցության սահման ընդունվել է 8%-ը:

ՀՀ կենտրոնական բանկը, հիմք ընդունելով Բազելյան կոմիտեի առաջարկությունը, կապիտալի համարժեքության ռիսկի կառավարման գծով սահմանել է երկու տնտեսական նորմատիվներ.

- Ն1/1 - հիմնական կապիտալի և ռիսկով կշռված ակտիվների գումարների միջև սահմանային հարաբերակցությունը սահմանված է նվազագույնը 9% (14.12.2022 թ-ից՝ 6.2%)⁹:
- Ն1/2 - ընդհանուր կապիտալի և ռիսկով կշռված ակտիվների գումարների միջև սահմանային հարաբերակցությունը սահմանված է նվազագույնը 12% (14.12.2022 թ-ից՝ 8.3%)¹⁰:

ՀՀ ԿԲ-ի կողմից ընդունված նորմատիվների սահմանաչափի տարբերությունը՝ Բազելյան կոմիտեի առաջարկության հետ համեմատած, պայմանավորված է երկրի տնտեսության առանձնահատկություններով:

Բազել II: Կապիտալի նոր շրջանակը նախագծված է՝ պարզելու, թե ինչպես են կարգավորող կապիտալի պահանջներն արտացոլում հիմքում առկա ռիսկերը և անդրադառնալու վերջին տարիներին տեղի ունեցած ֆինանսական նորամուծություններին: Փոփոխությունների նպատակն է խրախուսել ռիսկերի չափման և վերահսկման շարունակական բարելավումները:

Բազել III: Արձագանքելով 2007-2009 թթ. ֆինանսական ճգնաժամին

Նույնիսկ մինչև Lehman Brothers-ի փլուզումը՝ 2008-ի սեպտեմբերին, ակնհայտ էր դարձել Բազել II-ի շրջանակի հիմնարար ամրապնդման անհրաժեշտությունը: Բանկային հատվածը ֆինանսական ճգնաժամի մեջ մտավ չափազանց մեծ լծակներով և իրացվելիության անբավարար բուֆերներով: Այս թույլ կողմերը ուղեկցվում էին կառավարման հիմնախնդիրներով, ինչպես նաև ոչ պատշաճ խրախուսական կառուցակարգերով: Նշված գործոնների վտանգավոր համակցությունը դրսևորվել է վարկային և իրացվելիության ռիսկերի սխալ գնագոյացմամբ և վարկերի ավելցուկային աճով:

Բազել IV-ը, ըստ էության, ուղղված է Բազել I, Բազել II և Բազել III առաջարկների բարեփոխմանը: Դա նախատեսվում է սկսել 2023 թվականի հունվարի 1-ից¹¹:

Սույն հեղափոխության համար հիմնականում որպես հիմք են ընդունվել ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 2007 թվականի փետրվարի 9-ի թիվ 39-Ն որոշմամբ հաստատված «Բանկերի գործունեության կարգավորումը, բանկային գործունեության հիմնական տնտեսական նորմատիվները» կանո-

⁹ Տե՛ս ՀՀ ԿԲ խորհրդի 15.11.2022 թ. թիվ 195-Ն որոշումը:
¹⁰ Տե՛ս նույն տեղը:
¹¹ Տե՛ս **Daugherty G.**, Economy Introduction To Fiscal Policy “What Is Basel IV?” article, By Updated August 31, 2022, Reviewed by ROBERT C. KELLY, Fact checked by VIKKI VELASQUEZ, <https://www.investopedia.com/basel-iv-5218598>

նակարգ 2-ով սահմանված տնտեսական նորմատիվները¹²: Դրանցից 8-ի վերաբերյալ ամփոփ տեղեկությունը ներկայացվում է աղյուսակի միջոցով:

Աղյուսակ 1

«ՀՀ առևտրային բանկերի համար պեղության կողմից սահմանված տնտեսական նորմատիվներ»¹³

Նորմատիվի անվանումը		Սահմանաչափը
1	Ընդհանուր կապիտալի նվազագույն չափը	30.000.000.000 ՀՀ դրամ
2	Բանկի կապիտալի համարժեքության նորմատիվները	
Ն1/1	հիմնական կապիտալի և ռիսկով կշռված ակտիվների գումարների միջև նվազագույն սահմանային հարաբերակցությունը	9 տոկոս ¹⁴
Ն1/2	ընդհանուր կապիտալի և ռիսկով կշռված ակտիվների գումարների միջև նվազագույն սահմանային հարաբերակցությունը	12 տոկոս ¹⁵
3	Բանկի իրացվելիության նորմատիվները	
Ն2/1	բանկի բարձր իրացվելի ակտիվների և ընդհանուր ակտիվների գումարների միջև նվազագույն սահմանային հարաբերակցությունը (ընդհանուր իրացվելիություն)	15 տոկոս
Ն2/2	բանկի բարձր իրացվելի ակտիվների և ցայահանջ պարտավորությունների միջև նվազագույն սահմանային հարաբերակցությունը (ընթացիկ իրացվելիություն)	60 տոկոս
4	Մեկ փոխառուի, խոշոր փոխառուների գծով ռիսկի առավելագույն չափը (չափերը)	
Ն3/1	մեկ փոխառուի գծով ռիսկի առավելագույն չափը	ընդհանուր կապիտալի 20 տոկոս
Ն3/2	խոշոր փոխառուների գծով ռիսկի առավելագույն չափը	ընդհանուր կապիտալի 500 տոկոս
5	Բանկի հետ կապված մեկ անձի, բոլոր անձանց գծով ռիսկի առավելագույն չափը (չափերը)	
Ն4/1	բանկի հետ կապված մեկ անձի գծով ռիսկի առավելագույն չափը	5 տոկոս
Ն4/2	բանկի հետ կապված բոլոր անձանց գծով ռիսկի առավելագույն չափը	20 տոկոս

ՀՀ առևտրային բանկերի կողմից միջանկյալ ֆինանսական հաշվետվությունները հրապարակվում են ՀՀ ԿԲ խորհրդի 10.07.2007 թ. 205-Ն որոշմամբ հաստատված «Բանկերի հրապարակվող ֆինանսական հաշվետվությունների օրինակելի ձևերի լրացման ցուցումները» կանոնակարգ 3-ի պահանջների հիման վրա, ըստ որոնց սահմանվում են բանկերի հրապարակվող ֆինանսական հաշվետվությունների օրինակելի ձևերը և դրանց լրացման ցուցումները, որոնք կիրառվում են ՀՀ տարածքում գործող բանկերի և

¹² Տե՛ս ՀՀ ԿԲ խորհրդի 09.02.2007 թ. թիվ 39-Ն որոշմամբ հաստատված «Բանկերի գործունեության կարգավորումը, բանկային գործունեության հիմնական տնտեսական նորմատիվները» կանոնակարգ 2-ի հիմնադրույթները, <https://www.cba.am/am/SitePages/regbanks.aspx>

¹³ ՀՀ ԿԲ խորհրդի 09.02.2007 թ. թիվ 39-Ն որոշմամբ հաստատված «Բանկերի գործունեության կարգավորումը, բանկային գործունեության հիմնական տնտեսական նորմատիվները», կանոնակարգ 2, գլուխ IV, «Բանկային գործունեության հիմնական տնտեսական նորմատիվները և դրանց սահմանաչափերը», <https://www.cba.am/am/SitePages/regbanks.aspx>

¹⁴ ՀՀ ԿԲ խորհրդի 15.11.2022 թ. թիվ 195-Ն որոշմամբ 14.12.2022 թ-ից գործում է 6.2% սահմանաչափը:

¹⁵ ՀՀ ԿԲ խորհրդի 15.11.2022 թ. թիվ 195-Ն որոշմամբ 14.12.2022 թ-ից գործում է 8.3% սահմանաչափը:

օտարերկրյա բանկերի մասնաճյուղերի կողմից հրապարակվող ֆինանսական հաշվետվությունները կազմելիս¹⁶:

Ա. Սարգսյանի և Կ. Առաքելյանի «Տնտեսագիտության վերլուծության տեսություն» ուսումնական ձեռնարկում¹⁷ ներկայացված համեմատությունների, խմբավորումների և հաշվեկշռային ավանդական եղանակները հիմք են ընդունվել սույն հետազոտական աշխատանքի կատարման համար:

Է. Աղաբեկյանն իր «Կենտրոնացումները՝ որպես կապիտալի շուկայի զարգացման խոչընդոտ» գիտական հոդվածում հանգամանալից անդրադարձել է ՀՀ կապիտալի շուկայում առկա կենտրոնացումների ձևավորման պատճառներին և շուկայի զարգացման խոչընդոտներին: Հոդվածագիրը բացահայտել է կապիտալի շուկայում բանկերի մասնակցության գերակայության պատճառները¹⁸:

«Հայաստանի ֆինանսական համակարգի կայունության և դրամավարկային քաղաքականության մի քանի հարցի շուրջ» գիտական հոդվածում Մ. Ավետիսյանը ներկայացրել է ֆինանսական կայունության դերն ինչպես զրբալ տնտեսական քաղաքականության, այնպես էլ առանձին երկրների համար որպես արդյունավետ տնտեսական քաղաքականության կարևոր նախապայման: Հոդվածում քննարկվել են դրամավարկային և մակրոպրոդեկցիալ քաղաքականությունների հիմնական ցուցանիշների փոփոխությունները, վերլուծվել են ֆինանսական կայունության ցուցանիշները¹⁹:

Վ. Բաբայանը «Բանկային գործի հիմունքներ» ուսումնական ձեռնարկում ներկայացրել է բանկային գործի էությունը և վերջինիս դիտակետից բացահայտել բանկային ռիսկերը և դրանց առանձնահատկությունները: Հեղինակն իր աշխատությունում անդրադարձ չի կատարել առանձին բանկերի գործունեությանը, այլ աշխատանքը կառուցել է մակրոմակարդակում²⁰:

Գ. Թառումյանի «Բանկերի ֆինանսական վերլուծության հիմունքները» աշխատությունում ներկայացված են ֆինանսական վերլուծության մեթոդները, մասնավորապես՝ Պորտերի հինգ գործոնների մեթոդը, ինչպես նաև հանգամանալից դիտարկվել է բանկերի գործունեության գնահատման CAMELS համակարգը, որը, սակայն, չի ներկայացվել առանձին բանկերի օրինակով²¹:

¹⁶ Տե՛ս ՀՀ ԿԲ խորհրդի 26.02.2008 թ. թիվ 50-Ն որոշմամբ հաստատված «Բանկերի հաշվետվությունները, դրանց ներկայացումը և հրապարակումը», կանոնակարգ 3, <https://www.cba.am/am/SitePages/regbanks.aspx>

¹⁷ Տե՛ս **Սարգսյան Ա.Զ., Առաքելյան Կ.Ս.**, Տնտեսագիտության վերլուծության տեսություն, ուսումնական ձեռնարկ, Եր., «Տնտեսագետ», 2010, 240 էջ:

¹⁸ Տե՛ս **Աղաբեկյան Է.**, Կենտրոնացումները՝ որպես կապիտալի շուկայի զարգացման խոչընդոտ, Եր., «Բանբեր ՀՊՏՀ», 4(60), 2020, էջ 62-83, <https://asue.am/upload/files/science/banber/2020-year-4/4.pdf>

¹⁹ Տե՛ս **Ավետիսյան Մ.**, Հայաստանի ֆինանսական համակարգի կայունության և դրամավարկային քաղաքականության մի քանի հարցի շուրջ, Եր., «Բանբեր ՀՊՏՀ», 4(60), 2020, էջ 84-97, <https://asue.am/upload/files/science/banber/2020-year-4/5.pdf>

²⁰ Տե՛ս **Բաբայան Վ.**, Բանկային գործի հիմունքներ, ուսումն. ձեռն., Եր., «Տիգրան Մեծ», 2003, 100 էջ:

²¹ Տե՛ս **Թառումյան Գ.**, Բանկերի ֆինանսական վերլուծության հիմունքները, ուսումն. ձեռն., Եր., «Տիգրան Մեծ», 2003, 84 էջ:

Հետազոտության մեթոդաբանություն: ՀՀ առևտրային բանկերի կողմից հրապարակված միջանկյալ հաշվետվություններում գետեղված ֆինանսական հիմնական ցուցանիշների վերլուծության միջոցով բացահայտվել են ուշագրավ իրադարձությունները, փորձագիտական մեթոդով գնահատվել է դրանց էությունը:

Կիրառվել են տնտեսական գործունեության վերլուծության ավանդական եղանակները, մասնավորապես՝ համեմատությունների, խմբավորումների, պատմական և տրամաբանական զուգակցման, վիճակագրական եղանակները:

➤ **Համեմատությունների եղանակի** միջոցով բացահայտվել են ՀՀ առևտրային բանկերի հրապարակած միջանկյալ հաշվետվություններում ընդգրկված ֆինանսական հիմնական ցուցանիշների փոփոխությունները, զարգացման միտումներն ու օրինաչափությունները:

Համեմատությունները կատարվել են երկու մակարդակով.

1. ուսումնասիրվող տնտեսական նորմատիվների,
2. ՀՀ առևտրային բանկերի շահութաբերությունը բնութագրող հիմնական ցուցանիշների:

Համեմատական վերլուծության ընթացքում կիրառվել են դրա հետևյալ տեսակները.

- հորիզոնական վերլուծություն, որի միջոցով որոշվել են նախորդ հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջնարդյունքների համեմատությամբ փաստացի ցուցանիշի բացարձակ և հարաբերական շեղումները,
- ուղղահայաց վերլուծություն, որի միջոցով բացահայտվել է ցուցանիշների կառուցվածքը, ինչպես նաև յուրաքանչյուր բանկի համապատասխան ցուցանիշի մասնակցությունը ընդհանուրում՝ ըստ տեսակարար կշիռների,
- տրենդային վերլուծություն, որի միջոցով, երկու տարվա կտրվածքով, ըստ դինամիկայի, իրականացվել է ցուցանիշների համադրում՝ նպատակ ունենալով որոշելու զարգացման միտումները:

➤ **Խմբավորումների եղանակի միջոցով** ՀՀ ԿԲ-ի կողմից սահմանված տնտեսական նորմատիվները ներկայացվել են հետևյալ խմբերի տեսքով.

- **Համարժեքության ռիսկի կառավարման նորմատիվներ**
Սույն նորմատիվները գնահատում են, թե նորմատիվային սեփական՝ ընդհանուր կապիտալը որքանով է ունակ ծածկելու բանկի կողմից ակտիվային գործառնությունների արդյունքում ստանձնած գործառնական, վարկային և շուկայական ռիսկերը:
- **Իրացվելիության ռիսկի կառավարման նորմատիվներ**
Իրացվելիության նորմատիվների միջոցով ՀՀ ԿԲ-ն կառավարում է ՀՀ առևտրային բանկերի ընդհանուր և ընթացիկ իրացվելիության ռիսկերը՝ այդպիսով կանխարգելելով անվճարունակության ռիսկի ի հայտ գալու հավանականությունը:
- **Մեկ կամ խոշոր փոխառուների գծով ռիսկերի կառավարման նորմատիվներ**
Խոշոր փոխառուների գծով ռիսկերի կառավարման տնտեսական նորմատիվների միջոցով ՀՀ ԿԲ-ն կառավարում է խոշոր փոխառուներից բանկի կախվածության ռիսկը, այդպիսով ապահովում է բանկի

գործունեության անընդհատությունը և բանկային համակարգի հուսալիությունն ու կայունությունը:

- **Կապված անձանց գծով ռիսկի կառավարման նորմատիվներ**

Կապված անձանց գծով ռիսկի կառավարումն ուղղված է բանկի նշանակալից մասնակցություն ունեցող անձանց, ղեկավարների և նրանց հետ փոխկապված անձանց կողմից բանկից ստացած փոխառությունների գծով ռիսկերի կառավարմանը և բանկի հաճախորդների շահերի պաշտպանությանը:

ՀՀ առևտրային բանկերի միջանկյալ ֆինանսական հաշվետվություններում ընդգրկված տվյալների վերլուծության միջոցով բացահայտվել են շեղումները, որոնք խմբավորվել են, և գնահատվել է դրանց ազդեցությունը ՀՀ առևտրային բանկերի ռիսկերի ձևավորման վրա:

Խմբավորումներն իրականացվել են պարզ՝ մեկ հատկանիշով, ինչպես բացարձակ, այնպես էլ հարաբերական մեծություններով:

➤ **Փորձագիտական գնահատման մեթոդի** հիման վրա ներկայացվում են ՀՀ ԿԲ-ի կողմից ՀՀ առևտրային բանկերի ռիսկերի կառավարման նպատակով սահմանված տնտեսական նորմատիվների էությունը և առանձնահատկությունները:

Հետազոտության տիրույթում ընդգրկվել են ՀՀ բանկային համակարգի, մասնավորապես՝ 18 առևտրային բանկերի.

1. ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի կողմից Կանոնակարգ 2-ով սահմանված հիմնական տնտեսական նորմատիվների փաստացի ցուցանիշները:
2. Շահութաբերության, մասնավորապես՝ «Շահույթ», «ROE» և «ROA» ցուցանիշների վերլուծությունը:

«ROE» և «ROA» ցուցանիշների հաշվարկում որպես հիմք են ընդունվել ՀՀ առևտրային բանկերի հաշվեկշռային ընդհանուր կապիտալի ցուցանիշները: ROE ցուցանիշը ցույց է տալիս մեկ միավոր կապիտալի, իսկ ROA ցուցանիշը՝ մեկ միավոր ակտիվի ստեղծած շահույթը:

Վերլուծություն

ՀՀ առևտրային բանկերի ֆինանսական հիմնական, այդ թվում՝ տնտեսական նորմատիվները բնութագրող փաստացի ցուցանիշների վերլուծության նպատակն է բացահայտել 2023 թվականի առաջին կիսամյակի ֆինանսական հիմնական ցուցանիշների շեղումները, միտումները և օրինաչափությունները: Այնուհետև, փորձագիտական գնահատման մեթոդի հիման վրա, մեկնաբանել դրանց էությունը և առանձնահատկությունները՝ հնարավորություն տալով բանկերի հնարավոր հաճախորդներին ինքնուրույն կառավարելու իրենց ներդրումային ռիսկերը:

«Հ առևտրային բանկերի շահութաբերությունը բնութագրող հիմնական ցուցանիշների համեմատական վերլուծություն»²²

Բանկի անվանումը	Շահութաբերության ցուցանիշներ															
	Շահույթ, հազ. Դրամ						ROE					ROA				
	2023 թ. առաջին կիսամյակ		2022 թ. առաջին կիսամյակ		շեղում /1-3/		30.06.23	31.03.23	30.06.22	31.03.22	շեղում /7-9/	30.06.23	31.03.23	30.06.22	31.03.22	շեղում /12-14/
	30.06.2023	31.03.2023	30.06.2022	31.03.2022	գումար	Տ/Կ										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1 «Ինեկորբանկ» ՓԲԸ	12,839,410	6,783,236	9,986,843	3,166,630	2,852,567	29%	2.4%	8.15%	2.30%	5.10%	0.10%	16.80%	1.32%	15.90%	0.76%	0.90%
2 «ԲԻԲԼՈՍ Բանկ» ՓԲԸ	702,810	273,528	430,572	227,888	272,238	63%	0.7%	0.89%	0.40%	0.80%	0.20%	2.20%	0.27%	1.40%	0.22%	0.80%
3 «Այդիբանկ» ՓԲԸ	7,564,136	3,518,329	6,238,936	1,450,431	1,325,200	21%	2.4%	5.65%	2.70%	3.10%	-0.40%	11.40%	1.12%	12.10%	0.69%	-0.80%
4 «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ	21,672,868	11,316,721	19,109,577	7,504,679	2,563,291	13%	1.7%	6.83%	1.70%	5.50%	0.00%	12.30%	0.87%	13.00%	0.67%	-0.80%
5 «Ակրա-բանկ» ԲԲԸ	11,614,304	4,906,627	10,658,183	3,014,151	956,121	9%	1.7%	4.21%	1.90%	3.30%	-0.20%	9.90%	0.72%	11.20%	0.54%	-1.30%
6 «Արցախբանկ» ՓԲԸ	3,102,034	1,541,785	3,470,318	745,503	-368,284	-11%	1.7%	2.68%	1.80%	1.50%	-0.10%	5.20%	0.83%	6.70%	0.38%	-1.40%
7 «ՎՏԲ-Հայաստան» ՓԲԸ	2,489,278	-1,859,292	-360,694	-631,847	2,849,972	-790%	1.0%	-3.79%	-0.10%	-1.30%	1.20%	4.90%	-0.77%	-0.70%	-0.21%	5.60%
8 «Յոնիբանկ» ԲԲԸ	5,052,114	2,076,008	3,973,917	210,395	1,078,197	27%	1.6%	5.73%	1.40%	0.70%	0.20%	12.90%	0.65%	11.60%	0.08%	1.30%
9 «Էվոկաբանկ» ՓԲԸ	6,212,379	3,934,201	13,421,394	1,184,668	-7,209,015	-54%	1.7%	6.24%	4.90%	3.40%	-3.20%	9.60%	1.11%	26.40%	0.46%	-16.80%
10 «Հայբիզնեսբանկ» ՓԲԸ	466,583	380,382	426,835	368,401	39,748	9%	0.1%	0.24%	0.10%	0.20%	0.00%	0.30%	0.04%	0.30%	0.04%	0.00%
11 «Մեյլաթբանկ» ՓԲԸ	2,634,913	1,033,517	1,860,055	972,067	774,858	42%	2.9%	2.16%	1.90%	2.20%	1.10%	5.30%	1.12%	4.10%	1.01%	1.20%
12 «Կոնվերսբանկ» ՓԲԸ	7,601,923	4,815,728	5,711,002	1,255,392	1,890,921	33%	1.7%	7.09%	1.50%	2.40%	0.20%	11.10%	1.00%	10.20%	0.31%	0.90%
13 «Էյչ-Էս-Բի-Սի Բանկ Հայաստան» ՓԲԸ	6,736,379	3,171,767	4,219,271	2,128,047	2,517,108	60%	2.3%	5.44%	1.60%	4.30%	0.70%	12.00%	1.12%	8.30%	0.75%	3.70%
14 «Հայէկոնոմբանկ» ԲԲԸ	4,673,715	2,027,239	2,857,231	1,077,648	1,816,484	64%	1.1%	3.91%	0.80%	2.40%	0.30%	8.00%	0.50%	6.30%	0.29%	1.70%
15 «Արդշինբանկ» ՓԲԸ	38,218,235	16,698,550	20,113,311	4,609,296	18,104,924	90%	2.5%	10.28%	1.80%	4.30%	0.80%	22.90%	1.13%	16.70%	0.44%	6.30%
16 «Արմսփիլբանկ» ՓԲԸ	2,123,000	888,142	3,165,547	1,600,597	-1,042,547	-33%	0.5%	1.69%	0.80%	3.10%	-0.30%	3.50%	0.23%	6.50%	0.41%	-2.90%
17 «Արարատբանկ» ԲԲԸ	6,260,694	3,963,141	5,907,757	1,889,119	352,937	6%	1.7%	7.53%	1.90%	4.60%	-0.20%	10.40%	1.08%	13.80%	0.66%	-3.30%
18 «Ֆասթ բանկ» ՓԲԸ	2,021,824	1,611,806		-	0	2612%	2.3%	3.11%				4.00%	1.95%			
Ընդամենը	141,986,599	67,081,415	111,190,055	30,773,065	30,796,544	28%	1.7%	4.89%	1.50%	2.80%		10.0%	0.79%	9.77%	0.43%	

²² Վերլուծությունը կատարել է հեղինակը՝ որպես հիմք ընդունելով ՀՀ առևտրային բանկերի կողմից նորմատիվ իրավական ակտերով սահմանված կարգով հրապարակված միջանկյալ հաշվետվությունների տվյալները:

Աղյուսակ 2-ում ներկայացված ցուցանիշների համեմատական վերլուծության արդյունքում կարող ենք նշել, որ ՀՀ առևտրային բանկերը 2023 թվականի առաջին կիսամյակում գործել են արդյունավետ և ստացել են մոտ 142 մլրդ դրամի շահույթ, որը կազմել է 2022 թվականի ՀՆԱ 1,67%-ը: Նախորդ տարվա հաշվետու նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ շահույթի աճը կազմել է մոտ 28% կամ 30,7 մլրդ դրամ:

Ուշագրավ է «Արդշինբանկ» ՓԲԸ շահույթի ցուցանիշը, որը նախորդ տարվա առաջին կիսամյակի նկատմամբ աճել է 90%-ով կամ 18,1 մլրդ դրամով և կազմել 38,2 մլրդ դրամ:

Շահույթի ցուցանիշի կտրուկ նվազում է արձանագրվել «Էվոկաբանկ» ՓԲԸ-ում՝ մոտ 54%-ով կամ 7.2 մլրդ դրամով:

Միաժամանակ հարկ է նշել, որ «Էվոկաբանկ» ՓԲԸ-ն 2023 թվականի առաջին կիսամյակի գործունեության արդյունքում ստացած շահույթով ՀՀ առևտրային բանկերի շարքում զբաղեցնում է 9-րդ հորիզոնականը:

Վերոհիշյալ բանկերի հաշվետու ժամանակաշրջանների եկամուտների և ծախսերի համեմատական վերլուծությունը ներկայացվում է աղյուսակի միջոցով:

Աղյուսակ 3

ՀՀ առևտրային բանկերի 2022-2023 թթ.առաջին կիսամյակի եկամուտների և ծախսերի տարեկան փոփոխությունների համեմատական վերլուծություն²³

հազ. դրամ

ԱՆՎԱՆՈՒՄ	«Էվոկաբանկ» ՓԲԸ			«Արդշինբանկ» ՓԲԸ		
	2023	2022	շեղում	2023	2022	շեղում
Տոկոսային և նմանատիպ եկամուտ.	13,125,963	9,602,914	3,523,049	52,156,951	38,748,114	13,408,837
Տոկոսային և նմանատիպ ծախսեր	6,237,676	5,679,210	558,466	21,121,327	23,350,747	(2,229,420)
Զուտ տոկոս. և նմանատիպ եկամ.	6,888,287	3,923,704	2,964,583	31,035,624	15,397,367	15,638,257
Կոմիսիոն և այլ վճարն. տեսքով եկամ.	3,984,197	2,671,526	1,312,671	9,101,376	7,828,081	1,273,295
Կոմիս. և այլ վճարն. տեսքով ծախս.	2,790,307	1,750,284	1,040,023	2,238,201	1,368,855	869,346
Ստացված զուտ կոմիս. և այլ վճարն.	1,193,890	921,242	272,648	6,863,175	6,459,226	403,949
Զուտ եկամուտ առևտրային գործառնություններից	3,252,217	15,372,868	(12,120,651)	16,724,887	21,117,975	(4,393,088)
Այլ գործառնական եկամուտներ	553,689	483,070	70,619	2,045,229	1,449,184	596,045
Գործառնական եկամուտներ	3,805,906	15,855,938	(12,050,032)	18,770,116	22,567,159	(3,797,043)
Զուտ մասհանումներ ակտիվների հնարավոր կորուստների պահուստներին	838,141	2,158,281	(1,320,140)	2,238,375	11,354,780	(9,116,405)
Ընդհանուր վարչական ծախսեր	1,882,506	1,189,476	693,030	5,347,514	4,287,476	1,060,038
Այլ գործառնական ծախսեր	1,852,584	1,191,126	661,458	4,995,164	3,737,246	1,257,918
Շահույթը / (վնասը) մինչև հարկումը	7,314,852	16,162,001	(8,847,149)	44,087,862	25,044,250	19,043,612
Շահութահարկի գծով ծախս (փոխհատ.)	1,102,473	2,740,607	(1,638,134)	5,869,627	4,930,939	938,688
Շահույթը (վնասը) հարկումից հետո	6,212,379	13,421,394	(7,209,015)	38,218,235	20,113,311	18,104,924
Այլ համապարփակ եկամուտ	922,403	771,693	150,710	831,652	1,479,992	(648,340)
Վաճառքի համար մատչելի ֆինանսական ակտիվներ, վերագնահատումներ	937,109	801,917	135,192	797,983	796,016	1,967
Դրամական հոսքերի հեջավորում	(14,329)	1,956	(16,285)	33,669	(1,297,065)	1,330,734
Հիմնական միջոցների վերագնահատումներից օգուտներ	(377)	(32,180)	31,803		1,981,041	(1,981,041)
Այլ համապարփակ եկամտի գծով շահութահարկ	(168,612)	(144,697)	(23,915)			-
Այլ համապարփակ եկամուտ հարկումից հետո	6,966,170	14,048,390	(7,082,220)	39,049,887	21,593,303	17,456,584

²³ Աղբյուրը՝ ՀՀ առևտրային բանկերի կողմից սահմանված կարգով հրապարակված միջանկյալ հաշվետվություններում ընդգրկված տեղեկություններ, <https://www.cba.am/am/SitePages/fscfobanks.aspx>

2023 թվականի առաջին կիսամյակի արդյունքներով ROE-ի և ROA-ի գծով լավագույն արդյունք արձանագրած բանկերի ցուցանիշները ներկայացվում են աղյուսակի միջոցով²⁴:

Աղյուսակ 4

Դիտարկվող հաշվետու ժամանակաշրջաններում ROE և ROA ցուցանիշների գծով առաջին երեք հորիզոնականները զբաղեցնող բանկերը

ROE				ROA			
30.06.23		30.06.22		30.06.23		30.06.22	
Բանկի անվ.	%	Բանկի անվ.	%	Բանկի անվ.	%	Բանկի անվ.	S/Կ
«Մելլաթբանկ» ՓԲԸ	2.9%	«Էվոկաբանկ» ՓԲԸ	4.9%	«Արդշինբանկ» ՓԲԸ	22.9%	«Էվոկաբանկ» ՓԲԸ	26.4%
«Արդշինբանկ» ՓԲԸ	2.5%	«ԱյԴիԲանկ» ՓԲԸ	2.7%	«Ինեկոբանկ» ՓԲԸ	16.8%	«Արդշինբանկ» ՓԲԸ	16.7%
«Ինեկոբանկ» ՓԲԸ	2.4%	«Ինեկոբանկ» ՓԲԸ	2.3%	«Յունիբանկ» ԲԲԸ	12.9%	«Ինեկոբանկ» ՓԲԸ	15.9%

ՀՀ առևտրային բանկերի նորմատիվային կապիտալի ընդհանուր գումարը 30.06.2023 թ. դրությամբ կազմել է 1.346,0 մլրդ դրամ կամ ՀՆԱ 15,3%-ը, որը նախորդ հաշվետու ժամանակաշրջանի նկատմամբ աճել է մոտ 25 տոկոսով²⁵: ՀՀ բանկային համակարգի նորմատիվային կապիտալի աճի մոտ 21 տոկոսը կամ մոտ 78 մլրդ դրամը բաժին է ընկնում երկու բանկերին, մասնավորապես՝ «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ-ին՝ 47.6 մլրդ դրամ և «Արդշինբանկ» ՓԲԸ-ին՝ 30,5 մլրդ դրամ: «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ 47.6 մլրդ դրամ աճի գերակշիռ մասը բաժին է ընկնում բանկի կողմից ներգրավված երկարաժամկետ ստորադաս փոխառություններին²⁶, իսկ «Արդշինբանկ» ՓԲԸ նորմատիվային կապիտալի աճի 30,5 մլրդ դրամի 60%-ը՝ 2023 թվականի առաջին կիսամյակի գործունեության արդյունքում ստացած շահույթին:

ՀՀ առևտրային բանկերի կապիտալի համարժեքության տնտեսական նորմատիվների փաստացի ցուցանիշների համեմատական վերլուծության արդյունքում հատկանշական են՝

Ա11 - հիմնական կապիտալի և ռիսկով կշռված ակտիվների գումարների միջև սահմանային հարաբերակցության նվազագույն 9%-ին (14.12.2022 թ-ից՝ 6.2%).

- մոտ է «Հայէկոնոմբանկ» ԲԲԸ ցուցանիշը, որը նախորդ հաշվետու ժամանակաշրջանի նկատմամբ նվազել է 2.3 տոկոսային կետով և կազմել 10.5 տոկոս,
- բարվոք է «Արցախբանկ» ՓԲԸ ցուցանիշը, որը նախորդ հաշվետու ժամանակաշրջանի նկատմամբ աճել է 22,47 տոկոսային կետով և կազմել 108.01%, իսկ «Մելլաթբանկ» ՓԲԸ ցուցանիշն աճել է 0.58%-ով և կազմել 75.83%:

²⁴ Վերլուծությունը կատարել է հեղինակը՝ որպես հիմք ընդունելով ՀՀ առևտրային բանկերի կողմից նորմատիվ իրավական ակտերով սահմանված կարգով հրապարակված միջանկյալ հաշվետվությունների տվյալները:

²⁵ Առանց «Ֆասթ բանկ» ՓԲԸ ցուցանիշի՝ աճը կկազմի 21%:

²⁶ Տե՛ս ՀՀ ԿԲ խորհրդի 09.02.2007 թ. թիվ 39-Ն որոշմամբ հաստատված կանոնակարգ 2, 28-րդ կետ, դ/ ենթակետ, <https://www.cba.am/am/SitePages/regbanks.aspx>

«Հ առևտրային բանկերի կապիտալի համարժեքության նորմատիվների համեմատական վերլուծություն»²⁷

Բանկի անվանումը	Նորմատիվային կապիտալ, հազ. դրամ ²⁸						Ն1/1			Ն1/2		
	2023 թ. առաջին կիսամյակ		2022 թ. առաջին կիսամյակ		շեղում /1-3/		30.06.23	30.06.22	շեղում /7-8/	30.06.23	30.06.22	շեղում /10-11/
	30.06.2023	31.03.2023	30.06.2022	31.03.2022	գումար	Տ/Կ						
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1 «Ինեկրբանկ» ՓԲԸ	77,382,288	71,956,875	55,865,590	56,565,245	21,516,698	39%	16.20%	15.70%	0.49%	16.20%	17.10%	-0.98%
2 «ԲԻԲԼՈՍ Բանկ» ՓԲԸ	35,133,180	31,871,205	32,218,771	34,438,102	2,914,409	9%	34.20%	33.70%	0.42%	34.20%	37.70%	-3.53%
3 «ԱյՊԻԲանկ» ՓԲԸ	63,276,943	54,658,415	41,930,399	36,270,318	21,346,544	51%	25.10%	24.90%	0.18%	25.10%	24.90%	0.22%
4 «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ	205,209,444	179,510,050	157,605,822	143,832,191	47,603,622	30%	14.80%	13.90%	0.91%	14.80%	16.20%	-1.43%
5 «Ակբա-բանկ» ԲԲԸ	104,242,038	98,287,751	84,936,616	72,376,633	19,305,422	23%	14.00%	13.60%	0.41%	15.90%	15.80%	0.08%
6 «Արցախբանկ» ՓԲԸ	61,952,170	56,707,054	54,253,573	52,493,010	7,698,597	14%	108.00%	85.50%	22.47%	117.00%	95.50%	21.50%
7 «ՎՏԲ-Հայաստան» ՓԲԸ	38,497,215	34,581,635	34,470,882	35,079,205	4,026,333	12%	17.20%	15.00%	2.16%	18.10%	16.00%	2.09%
8 «Յունիբանկ» ԲԲԸ	31,155,430	31,155,430	32,535,161	31,042,749	-1,379,731	-4%	13.90%	13.60%	0.27%	15.10%	15.00%	0.12%
9 «Էվոկաբանկ» ՓԲԸ	65,723,062	63,083,366	49,304,398	34,531,679	16,418,664	33%	17.50%	17.40%	0.08%	21.40%	21.00%	0.41%
10 «Հայբիզնեսբանկ» ՓԲԸ	124,564,173	114,206,485	136,754,715	43,292,933	-12,190,542	-9%	19.10%	0.00%	19.09%	19.80%	16.50%	3.30%
11 «Սելլաբանկ» ՓԲԸ	49,711,482	47,374,626	44,354,268	42,367,951	5,357,214	12%	75.80%	75.30%	0.58%	76.50%	75.40%	1.16%
12 «Կոնվերսբանկ» ՓԲԸ	69,323,750	59,453,091	46,655,298	42,306,883	22,668,452	49%	18.70%	15.30%	3.46%	19.40%	15.70%	3.72%
13 «Էյչ-Էս-Բի-Սի Բանկ Հայաստան» ՓԲԸ	55,012,476	53,463,264	44,968,899	37,438,078	10,043,577	22%	19.60%	19.80%	-0.28%	20.60%	19.90%	0.65%
14 «Հայէկոնոմբանկ» ԲԲԸ	55,812,143	52,268,336	48,285,103	45,625,212	7,527,040	16%	10.50%	12.80%	-2.30%	14.80%	14.70%	0.15%
15 «Արդշիրբանկ» ՓԲԸ	134,654,583	154,383,920	104,106,626	82,946,206	30,547,957	29%	17.60%	15.00%	2.60%	19.00%	16.70%	2.33%
16 «Արմսվիսբանկ» ՓԲԸ	88,696,938	76,726,669	68,539,976	70,910,352	20,156,962	29%	14.30%	17.00%	-2.71%	22.40%	19.20%	3.12%
17 «Արարատբանկ» ԲԲԸ	45,242,626	49,653,203	41,832,579	37,679,476	3,410,047	8%	14.20%	16.10%	-1.87%	15.10%	15.80%	-0.77%
18 «Ֆասթ բանկ» ՓԲԸ	40,376,656	37,752,182					46.10%			47.10%		
Ընդամենը	1,345,966,597	1,267,093,557	1,078,618,676	899,196,227	226,971,265		1.70%	23.80%		29.60%	26.70%	2.88%

²⁷ Վերլուծությունը կատարել է հեղինակը՝ որպես հիմք ընդունելով «Հ առևտրային բանկերի կողմից նորմատիվ իրավական ակտերով սահմանված կարգով հրապարակված միջանկյալ հաշվետվությունների տվյալները:

²⁸ 2022 թ. առաջին կիսամյակի ցուցանիշների հաշվարկում չեն ընդգրկվել «Ֆասթ բանկ» ՓԲԸ համապատասխան արդյունքները, քանի որ վերջինս նշված ժամանակահատվածում գործել է որպես վարկային կազմակերպություն:

«Հ առևտրային բանկերի իրացվելիության նորմատիվների համեմատական վերլուծություն»²⁹

Սահմանաչափը	Իրացվելիության ցուցանիշներ ³⁰									
	Ն2/1-ընդհանուր իրացվելիություն					Ն2/2-ընթացիկ իրացվելիություն				
	2023 թ. առաջին կիսամյակ		2022 թ. առաջին կիսամյակ		շեղում /1-3/	2023 թ. առաջին կիսամյակ		2022 թ. առաջին կիսամյակ		շեղում /6-8/
Բանկի անվանումը	30.06.2023	31.03.2023	30.06.2022	31.03.2022	Տ/Կ	30.06.2023	31.03.2023	30.06.2022	31.03.2022	Տ/Կ
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 «Ինելդբանկ» ՓԲԸ	33.0%	32.7%	30.2%	32.2%	2.8%	84.6%	81.6%	87.9%	78.0%	-3.2%
2 «ԲԻԲԼՈՍ Բանկ» ՓԲԸ	39.2%	39.1%	41.1%	30.6%	-1.9%	206.8%	193.1%	247.5%	215.8%	-40.6%
3 «ԱյՂիԲանկ» ՓԲԸ	37.6%	41.2%	32.7%	38.2%	4.9%	75.9%	77.1%	86.0%	123.5%	-10.1%
4 «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ	28.8%	36.6%	33.2%	30.3%	-4.4%	70.0%	87.0%	90.8%	87.8%	-20.8%
5 «Ակբա բանկ» ԲԲԸ	16.2%	20.3%	20.3%	0.0%	-4.1%	67.4%	68.3%	80.5%	0.0%	-13.1%
6 «Արցախբանկ» ՓԲԸ	65.2%	63.9%	62.5%	0.0%	2.7%	259.9%	249.2%	266.7%	0.0%	-6.8%
7 «ՎՏԲ-Հայաստան» ՓԲԸ	24.4%	24.7%	30.3%	65.3%	-5.9%	79.9%	89.2%	116.3%	56.2%	-36.4%
8 «Յոնիբանկ» ԲԲԸ	42.5%	42.5%	35.5%	38.9%	7.0%	89.1%	89.1%	92.9%	75.9%	-3.8%
9 «Էվոկաբանկ» ՓԲԸ	38.6%	41.4%	34.9%	19.8%	3.7%	133.7%	148.1%	153.8%	106.4%	-20.1%
10 «Հայբիզնեսբանկ» ՓԲԸ	23.9%	28.4%	15.3%	0.0%	8.6%	96.1%	117.1%	72.9%	0.0%	23.2%
11 «Մեյլաթբանկ» ՓԲԸ	47.7%	47.0%	45.6%	0.0%	2.1%	137.0%	134.8%	114.7%	0.0%	22.3%
12 «Կոնվերսբանկ» ՓԲԸ	45.8%	48.1%	38.6%	40.5%	7.3%	116.2%	109.6%	110.1%	93.1%	6.1%
13 «ԷյՋ-Էս-Բի-Սի Բանկ Հայաստան» ՓԲԸ	34.4%	36.3%	34.4%	0.0%	0.0%	84.3%	83.9%	73.5%	0.0%	10.8%
14 «Հայէկոնոմբանկ» ԲԲԸ	19.9%	19.6%	23.5%	0.0%	-3.7%	88.3%	87.8%	114.0%	0.0%	-25.7%
15 «Արդշինբանկ» ՓԲԸ	51.5%	50.8%	36.4%	27.2%	15.1%	103.1%	110.5%	134.2%	150.3%	-31.0%
16 «Արմավիսբանկ» ՓԲԸ	51.9%	52.3%	55.5%	0.0%	-3.6%	389.9%	426.1%	506.4%	0.0%	-116.5%
17 «Արարատբանկ» ԲԲԸ	37.2%	40.2%	33.6%	17.3%	3.6%	93.0%	96.6%	101.6%	97.9%	-8.6%
18 «Ֆասթ բանկ» ՓԲԸ	18.0%	17.4%				242.5%	795.9%			
Ընդամենը	36.4%	37.9%	35.5%	42.5%	0.9%	134.3%	169.17%	144.1%	63.82%	-9.8%

²⁹ Վերլուծությունը կատարել է հեղինակը՝ որպես հիմք ընդունելով ՀՀ առևտրային բանկերի կողմից նորմատիվ իրավական ակտերով սահմանված կարգով հրապարակված միջանկյալ հաշվետվությունների տվյալները:

³⁰ 2022 թ.առաջին կիսամյակի ցուցանիշների հաշվարկում չեն ընդգրկվել «Ֆասթ բանկ» ՓԲԸ համապատասխան արդյունքները, քանի որ վերջինս նշված ժամանակահատվածում գործել է որպես վարկային կազմակերպություն:

Լ1/2 - Ընդհանուր կապիտալի և ռիսկով կշռված ակտիվների գումարների միջև սահմանային հարաբերակցության նվազագույն 12%-ին (14.12.2022 թ-ից՝ 8.3%):

- մոտ է «Հայէկոնոմբանկ» ԲԲԸ ցուցանիշը, որը նախորդ հաշվետու ժամանակաշրջանի նկատմամբ նվազել է 0.15 տոկոսային կետով և կազմել 14.8 տոկոս,
- բարվոք է «Արցախբանկ» ՓԲԸ ցուցանիշը, որը նախորդ հաշվետու ժամանակաշրջանի նկատմամբ աճել է 21,5 տոկոսային կետով և կազմել 117%, իսկ «Մելլաթբանկ» ՓԲԸ ցուցանիշն աճել է 1.16 տոկոսային կետով և կազմել 76.5%:

Ցուցանիշների՝ սահմանագծից բարձր լինելը փաստում է բանկի կողմից իրացվելի ռեսուրսները ցածր կամ ոչ եկամտաբեր ոլորտներում ներդրման և պահպանողական քաղաքականության մասին, որը ցանկալի է բանկի հաճախորդներին և ցանկալի չէ սեփականատերերին, ինչպես նաև գործադիր կառավարմանը:

ՀՀ առևտրային բանկերի իրացվելիության ռիսկերը բնութագրող և աղյուսակ 6-ում ներկայացված տնտեսական նորմատիվների փաստացի ցուցանիշների դիտարկման արդյունքում կարող ենք փաստել.

Լ2/1 - բանկի բարձր իրացվելի ակտիվների և ընդհանուր ակտիվների գումարների միջև նվազագույն 15 տոկոս սահմանային հարաբերակցության գծով հատկանշական են «Ակբա բանկ» ԲԲԸ և «Արմսվիսբանկ» ՓԲԸ ցուցանիշները, որոնք նախորդ հաշվետու ժամանակաշրջանի նկատմամբ նվազելով համապատասխանաբար՝ -4.1%-ով և -3.6%-ով, կազմել են 16.2% (սահմանագծին ամենամոտ ցուցանիշն է) և 51.9% (սահմանագծից ամենահեռու ցուցանիշն է), ինչպես նաև ուշագրավ է «Արդշինբանկ» ՓԲԸ ցուցանիշը, որը նախորդ հաշվետու ժամանակաշրջանի նկատմամբ արձանագրել է ամենամեծ աճը՝ 15,1%, և կազմել 51,5 %:

Լ2/2 (նվազագույնը 60 տոկոս) - բանկի բարձր իրացվելի ակտիվների և ցպահանջ պարտավորությունների միջև նվազագույն սահմանային հարաբերակցությունը «Արմսվիսբանկ» ՓԲԸ-ում, «Արցախբանկ» ՓԲԸ-ում և «ԲԻԲԼՈՍ բանկ» ՓԲԸ-ում կազմել են համապատասխանաբար՝ 389.8%, 259.9% և 206.8%:

ՀՀ առևտրային բանկերի խոշոր փոխառուների ռիսկերը բնութագրող և աղյուսակ 7-ում ներկայացված տնտեսական նորմատիվների փաստացի ցուցանիշների դիտարկման արդյունքում կարող ենք փաստել.

Լ3/1 (առավելագույնը՝ 20 տոկոս) - մեկ փոխառուի ռիսկի տնտեսական նորմատիվների գծով ամենացածր ցուցանիշներն արձանագրվել են «Արցախբանկ» ՓԲԸ-ում՝ 8.0%, «Ակբա բանկ» ԲԲԸ-ում՝ մոտ 11.3%, իսկ սահմանագծին մոտ են գտնվել «Հայբիզնեսբանկ» ՓԲԸ-ի՝ 19.4% և «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ-ի՝ 18.2% ցուցանիշները:

Լ3/2 (առավելագույնը՝ նորմատիվային ընդհանուր կապիտալի 500 տոկոսը) - խոշոր փոխառուների գծով ռիսկի առավելագույն չափի տնտեսական նորմատիվի առումով հատկանշական են «Ֆասթ բանկ» ՓԲԸ՝ 0% և «Մելլաթբանկ» ՓԲԸ 6.6% ցուցանիշները:

ՀՀ առևտրային բանկերի մեկ փոխառուի, խոշոր փոխառուների գծով ռիսկի առավելագույն չափը բնութագրող նորմատիվների համեմատական վերլուծություն³¹

Սահմանաչափը		Փոխառուների գծով ռիսկը բնութագրող ցուցանիշներ ³²									
		Ն3/1-մեկ փոխառուի գծով ռիսկ					Ն3/2-խոշոր փոխառուների գծով ռիսկ				
		2023 թ. առաջին կիսամյակ		2022 թ. առաջին կիսամյակ		շեղում /1-3/	2023 թ. առաջին կիսամյակ		2022 թ.առաջին կիսամյակ		շեղում /1-3/
		30.06.2023	31.03.2023	30.06.2022	31.03.2022	Տ/Կ	30.06.2023	31.03.2023	30.06.2022	31.03.2022	Տ/Կ
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5		
1	«Ինտելլեքտ» ՓԲԸ	11.6%	14.69%	14.0%	13.95%	-2.4%	64.1%	59.93%	52.5%	64.51%	11.6%
2	«ԲԻԲԼՈՍ Բանկ» ՓԲԸ	13.6%	15.71%	19.5%	19.45%	-5.9%	51.9%	78.01%	75.3%	85.49%	-23.4%
3	«Այդիբանկ» ՓԲԸ	15.1%	11.90%	12.1%	12.11%	3.0%	50.7%	51.50%	61.5%	55.88%	-10.8%
4	«Ամերիաբանկ» ՓԲԸ	17.6%	18.16%	17.2%	17.24%	0.4%	102.0%	111.25%	124.1%	163.27%	-22.1%
5	«Ակբա բանկ» ԲԲԸ	8.2%	11.26%	7.3%	7.34%	0.8%	37.8%	31.26%	12.3%	12.68%	25.5%
6	«Արցախբանկ» ՓԲԸ	7.0%	8.01%	5.4%	536.00%	1.7%	13.5%	20.98%	14.9%	5.36%	-1.4%
7	«ՎՏԲ-Հայաստան» ՓԲԸ	11.0%	11.99%	11.7%	11.68%	-0.7%	47.9%	38.03%	34.3%	43.59%	13.6%
8	«Յոնիբանկ» ԲԲԸ	13.0%	12.97%	19.9%	19.91%	-6.9%	96.2%	96.22%	185.8%	195.69%	-89.6%
9	«Էվոկաբանկ» ՓԲԸ	12.7%	8.86%	14.0%	13.98%	-1.3%	44.5%	47.19%	49.7%	96.83%	-5.2%
10	«Հայբիզնեսբանկ» ՓԲԸ	19.6%	19.41%	19.2%	19.23%	0.4%	129.3%	145.99%	154.2%	195.64%	-24.9%
11	«Մելլաթբանկ» ՓԲԸ	6.0%	6.62%	9.1%	9.11%	-3.1%	6.0%	6.62%	12.3%	9.11%	-6.3%
12	«Կոնվերսբանկ» ՓԲԸ	0.0%	5.89%	8.9%	8.92%	-8.9%	0.0%	18.82%	13.8%	13.96%	-13.8%
13	«Էյչ-Էս-Բի-Սի Բանկ Հայաստան» ՓԲԸ	16.9%	16.20%	17.8%	17.83%	-1.0%	263.4%	266.48%	229.6%	296.30%	33.8%
14	«Հայէկոնոմբանկ» ԲԲԸ	18.3%	16.20%	18.7%	18.68%	-0.4%	158.2%	175.31%	172.6%	172.01%	-14.4%
15	«Արդշինբանկ» ՓԲԸ	14.5%	14.68%	15.9%	15.89%	-1.4%	141.0%	134.85%	192.0%	226.97%	-50.9%
16	«Արմավիաբանկ» ՓԲԸ	9.4%	13.24%	12.4%	12.41%	-3.0%	39.8%	51.26%	50.1%	41.71%	-10.3%
17	«Արարատբանկ» ԲԲԸ	10.1%	10.60%	10.3%	10.26%	-0.1%	86.9%	93.55%	91.1%	101.86%	-4.2%
18	«Ֆասթ բանկ» ՓԲԸ	0.0%	0.00%				0.0%				
Ընդամենը		11.4%	12.02%	13.7%	44.94%		74.1%	79.29%	104.8%	104.76%	

³¹ Վերլուծությունը կատարել է հեղինակը՝ որպես հիմք ընդունելով ՀՀ առևտրային բանկերի կողմից նորմատիվ իրավական ակտերով սահմանված կարգով հրապարակված միջանկյալ հաշվետվությունների տվյալները:

³² 2022 թ. առաջին կիսամյակի ցուցանիշների հաշվարկում չեն ընդգրկվել «Ֆասթ բանկ» ՓԲԸ համապատասխան արդյունքները, քանի որ վերջինս նշված ժամանակահատվածում գործել է որպես վարկային կազմակերպություն:

ՀՀ առևտրային բանկերի հետ կապված մեկ անձի, բոլոր անձանց գծով ռիսկի առավելագույն չափը բնութագրող նորմատիվների համեմատական վերլուծություն³³

Բանկի անվանումը	Բանկի հետ կապված անձանց գծով ռիսկի բնութագրող ցուցանիշներ ³⁴									
	Ն4/1- բանկի հետ կապված մեկ անձի գծով ռիսկ					Ն4/2-բանկի հետ կապված բոլոր անձանց գծով ռիսկ				
	2023 թ. առաջին կիսամյակ		2022 թ. առաջին կիսամյակ		շեղում /1-3/	2023 թ. առաջին կիսամյակ		2022 թ. առաջին կիսամյակ		շեղում /1-3/
	30.06.2023	31.03.2023	30.06.2022	31.03.2022	S/Կ	30.06.2023	31.03.2023	30.06.2022	31.03.2022	S/Կ
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
1 «Ինեկրբանկ» ՓԲԸ	0.14%	0.1%	0.16%	0.14%	0.0%	3.02%	2.92%	3.30%	3.1%	-0.3%
2 «ԲԻԲԼՈՍ Բանկ» ՓԲԸ	2.32%	4.0%	4.50%	4.39%	-2.2%	4.69%	6.29%	10.89%	10.4%	-6.2%
3 «Այրիբանկ» ՓԲԸ	1.80%	1.6%	0.53%	0.44%	1.3%	5.80%	5.80%	5.31%	4.8%	0.5%
4 «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ	2.10%	2.5%	3.05%	2.08%	-1.0%	10.65%	11.11%	9.37%	8.9%	1.3%
5 «Ակբա բանկ» ԲԲԸ	2.06%	2.2%	0.29%	0.30%	1.8%	7.97%	7.66%	5.29%	5.3%	2.7%
6 «Արցախբանկ» ՓԲԸ	0.65%	0.7%	0.80%	2.62%	-0.2%	1.60%	2.39%	2.54%	5.9%	-0.9%
7 «ՎՏԲ-Հայաստան» ՓԲԸ	2.28%	1.8%	3.98%	4.50%	-1.7%	6.95%	6.57%	10.57%	13.9%	-3.6%
8 «Յունիբանկ» ԲԲԸ	2.98%	3.0%	4.48%	3.33%	-1.5%	11.14%	11.14%	16.08%	14.7%	-4.9%
9 «Էվոկաբանկ» ՓԲԸ	0.19%	0.3%	0.41%	0.30%	-0.2%	2.26%	2.39%	2.98%	3.6%	-0.7%
10 «Հայբիզնեսբանկ» ՓԲԸ	0.30%	0.4%	0.34%	0.34%	0.0%	2.12%	2.42%	2.60%	2.9%	-0.5%
11 «Մեյլաբանկ» ՓԲԸ	2.91%	1.9%	2.00%	0.61%	0.9%	4.88%	3.55%	3.39%	2.0%	1.5%
12 «Կոնվերսբանկ» ՓԲԸ	0.79%	0.7%	0.68%	0.80%	0.1%	6.10%	7.00%	7.39%	9.3%	-1.3%
13 «Էյչ-Էս-Բի-Սի Բանկ Հայաստան» ՓԲԸ	2.67%	3.2%	3.59%	2.45%	-0.9%	8.35%	7.37%	12.93%	8.1%	-4.6%
14 «Հայէկոնոմբանկ» ԲԲԸ	4.13%	4.4%	2.90%	3.20%	1.2%	17.48%	19.03%	17.25%	15.4%	0.2%
15 «Արդշինբանկ» ՓԲԸ	1.21%	1.8%	0.65%	2.13%	0.6%	6.10%	5.71%	5.56%	8.9%	0.5%
16 «Արմսվիսբանկ» ՓԲԸ	2.73%	3.1%	3.01%	2.64%	-0.3%	11.68%	13.04%	13.50%	11.1%	-1.8%
17 «Արարատբանկ» ԲԲԸ	2.94%	3.4%	3.06%	3.60%	-0.1%	17.65%	16.54%	11.44%	12.6%	6.2%
18 «Ֆասթ բանկ» ՓԲԸ	1.80%	2.0%				2.30%	4.00%			
Ընդամենը	1.89%	2.05%	2.03%	1.99%		7.26%	7.50%	8.26%	8.3%	

³³ Վերլուծությունը կատարել է հեղինակը՝ հիմք ընդունելով ՀՀ առևտրային բանկերի կողմից ՀՀ կենտրոնական բանկի սահմանած կարգի պահանջներին համապատասխան հրապարակված միջանկյալ հաշվետվությունների տվյալները:

³⁴ 2022 թ. առաջին կիսամյակի ցուցանիշների հաշվարկում չեն ընդգրկվել «Ֆասթ բանկ» ՓԲԸ համապատասխան արդյունքները, քանի որ վերջինս նշված ժամանակահատվածում գործել է որպես վարկային կազմակերպություն:

ՀՀ առևտրային բանկերի հետ կապված անձանց³⁵ գծով ռիսկը բնութագրող և աղյուսակ 8-ում ներկայացված տնտեսական նորմատիվների փաստացի ցուցանիշների համեմատական վերլուծության արդյունքում կարող ենք փաստել.

Ն4/1 (առավելագույնը՝ 5 տոկոս) - մեկ կապված անձի գծով ռիսկի տնտեսական նորմատիվի գծով ամենացածր ցուցանիշներն արձանագրվել են «Ինեկոբանկ» ՓԲԸ-ում և «Էվոկաբանկ» ՓԲԸ-ում, համապատասխանաբար՝ 0.10% և 0,3%, իսկ սահմանագծին մոտ են գտնվել «Հայէկոնոմբանկ» ԲԲԸ 4.4% և «Բիրլյուբանկ» ՓԲԸ 4.0% ցուցանիշները:

Ն4/2 (առավելագույնը՝ 20 տոկոս) բանկի հետ կապված բոլոր անձանց գծով ռիսկի ամենացածր ցուցանիշներն արձանագրվել են «Ինեկոբանկ» ՓԲԸ-ում և «Էվոկաբանկ» ՓԲԸ-ում, համապատասխանաբար՝ 2,9% և 2,4%, իսկ սահմանագծին մոտ են գտնվել «Հայէկոնոմբանկ» ԲԲԸ 19% և «Արարատբանկ» ԲԲԸ 16.5% ցուցանիշները:

Եզրակացություններ: Ներկայացված համեմատական վերլուծության արդյունքները փաստում են ՀՀ բանակային համակարգի 18 առևտրային բանկերի ֆինանսական կայունության մասին, սակայն մտահոգության տեղիք են տալիս մի շարք բանկերի կողմից համապատասխան ռիսկերի կառավարման անկայուն դրսևորումները, որոնք ակնառու և պատկերավոր են դառնում համեմատությունների տրենդային վերլուծության դիտարկմամբ:

Շահութաբերության ցուցանիշների վերլուծության առումով ուշագրավ է՝

- «Արդշինբանկ» ՓԲԸ գործունեության արդյունքում ձևավորված 38,2 մլրդ դրամ կամ բանկային համակարգի ընդհանուր շահույթի 27%-ը:
- «Էվոկաբանկ» ՓԲԸ-ում արձանագրված շահույթի ցուցանիշի 54%-ով կամ 7.2 մլրդ դրամի նվազումը: Սակայն բանկը 2023 թվականի առաջին կիսամյակի գործունեության արդյունքում ստացած շահույթով ՀՀ առևտրային բանկերի շարքում զբաղեցնում է 9-րդ հորիզոնականը:

Դիտարկվող ժամանակաշրջանում ROE և ROA ցուցանիշների գծով լավագույն եռյակի կազմում իրենց մշտական տեղն ունեն «Ինեկոբանկ» ՓԲԸ-ն և «Արդշինբանկ» ՓԲԸ-ն:

Հարկ է նշել նաև, որ ՀՀ առևտրային բանկերի 2023 թ. առաջին կիսամյակի գործունեության արդյունքում ստացված 142 մլրդ դրամ շահույթը նախորդ տարվա հաշվետու նույն ժամանակաշրջանի համեմատությամբ աճել է 165,7%-ով: Նմանատիպ աճը տնտեսության ռիսկերի կառավարման տեսանկյունից մտահոգության տեղիք է տալիս և պահանջում է առանձին հետազոտական աշխատանքի միջոցով բացահայտել շահույթի ձևավորման հիմնական գործոնները և հնարավոր ռիսկերը:

Վերլուծության արդյունքում հատկանշական են.

- Ն1/1 և Ն1/2 կապիտալի համարժեքության նորմատիվների դիտակետից՝ «Հայէկոնոմբանկ» ԲԲԸ ցուցանիշները նախորդ հաշվետու ժամանակաշրջանի նկատմամբ նվազել են համապատասխանաբար՝ 2,3% և 0,15% տոկոսային կետով՝ կազմելով 10.5% և 14,8%:
- Բարվոք են «Մեկլաբանկ» ՓԲԸ Ն1/1 և Ն1/2 կապիտալի համարժեքության նորմատիվները բնութագրող ցուցանիշները, որոնք նախորդ

³⁵ Տե՛ս «Բանկերի և բանկային գործունեության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 391:

հաշվետու ժամանակաշրջանի նկատմամբ աճել են համապատասխանաբար՝ 0.58% և 1.16% տոկոսային կետերով՝ կազմելով 75.83% և 76.5%:

Լ2/1 – ընդհանուր իրացվելիության տնտեսական նորմատիվի գծով հատկանշական են «Ակբա բանկ» ԲԲԸ և «Արմսվիսբանկ» ՓԲԸ ցուցանիշները, որոնք նախորդ հաշվետու ժամանակաշրջանի նկատմամբ նվազելով համապատասխանաբար՝ -4.1%-ով և -3.6%-ով, կազմել են 16.2% (սահմանագծին ամենամոտ ցուցանիշն է) և 51.9% (սահմանագծից ամենահեռու ցուցանիշն է), ինչպես նաև ուշագրավ է «Արդշինբանկ» ՓԲԸ ցուցանիշը, որը նախորդ հաշվետու ժամանակաշրջանի նկատմամբ արձանագրել է ամենամեծ աճը՝ 15,1%, և կազմել է 51,5 %:

Լ2/2 - ընթացիկ իրացվելիության տնտեսական նորմատիվի գծով «Արմսվիսբանկ» ՓԲԸ-ում, «Արցախբանկ» ՓԲԸ-ում և «ԲԻԲԼՈՍ Բանկ» ՓԲԸ-ում ցուցանիշները կազմել են համապատասխանաբար՝ 389.8%, 259.9% և 206.8%:

Լ3/1 – մեկ փոխառուի դիսկի տնտեսական նորմատիվի գծով ամենացածր ցուցանիշներն արձանագրվել են «Արցախբանկ» ՓԲԸ-ում՝ 8.0%, «Ակբա բանկ» ԲԲԸ-ում՝ մոտ 11.3%, իսկ սահմանագծին մոտ են գտնվել «Հայբիզնեսբանկ» ՓԲԸ 19.4% և «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ 18.2% ցուցանիշները:

Լ3/2 – խոշոր փոխառուների տնտեսական նորմատիվի գծով հատկանշական են «Ֆասթ բանկ» ՓԲԸ 0% և «Մելլաթբանկ» ՓԲԸ 6.6% ցուցանիշները:

Լ4/1 - մեկ կապված անձի գծով դիսկի տնտեսական նորմատիվի ամենացածր ցուցանիշներն արձանագրվել են «Ինեկոբանկ» ՓԲԸ-ում և «Էվոկաբանկ» ՓԲԸ-ում, համապատասխանաբար՝ 0.10% և 0,3%, իսկ սահմանագծին մոտ են գտնվել «Հայէկոնոմբանկ» ԲԲԸ 4.4% և «Բիրլոսբանկ» ՓԲԸ 4.0% ցուցանիշները:

Լ4/2 - բանկի հետ կապված բոլոր անձանց գծով դիսկի ամենացածր ցուցանիշներն արձանագրվել են «Ինեկոբանկ» ՓԲԸ-ում և «Էվոկաբանկ» ՓԲԸ-ում, համապատասխանաբար՝ 2,9% և 2,4%, իսկ սահմանագծին մոտ են գտնվել «Հայէկոնոմբանկ» ԲԲԸ 19% և «Արարատբանկ» ԲԲԸ 16.5% ցուցանիշները:

Բանկերի տնտեսական նորմատիվների փաստացի ցուցանիշներն առաջարկվում է դիտարկել ներկայացված մեկնաբանությունների ներքո.

1. Փաստացի ցուցանիշների՝ սահմանվածից հեռու լինելը վկայում է այն մասին, որ բանկը լիարժեք չի օգտագործում հավելյալ եկամուտ ստանալու հնարավորությունը:

Սույն փաստը.

- Բաժնետիրական կապիտալի կառավարման դիտակետից գնահատվում է բացասական, քանի որ բանկը լիարժեք չի օգտագործում եկամուտների ստացման ամբողջ հնարավորությունը և նվազ է արտացոլում բաժնետիրական կապիտալի արժեքը կամ զրկում է բաժնետերերին հավելյալ շահաբաժին ստանալու հնարավորությունից:
- Բանկի հաճախորդների դիտակետից գնահատվում է դրական, քանի որ բանկի հաճախորդների ներդրումները գտնվում են ցածր դիսկալին միջավայրում:

2. Փաստացի ցուցանիշների՝ սահմանվածին մոտ լինելը վկայում է այն մասին, որ բանկը ձգտում է առավելագույնս օգտագործել իր հնարավորությունները՝ հավելյալ եկամուտ ստանալու նպատակով:

Սույն փաստը.

- Բաժնետիրական կապիտալի կառավարման դիտակետից գնահատվում է դրական, քանի որ բանկն իր հնարավորությունների շրջանակներում ձգտում է առավելագույնս հավաքագրել հնարավոր եկամուտները, որը կարող է հանգեցնել բաժնետիրական կապիտալի աճին և բաժնետերերին հավելյալ շահաբաժիններ վճարելուն: Սակայն բարձր է գնահատվում կորստի ռիսկը:
- Բանկի հաճախորդների դիտակետից գնահատվում է բացասական, քանի որ բանկի հաճախորդների ներդրումները գտնվում են բարձր ռիսկային միջավայրում:

Տնտեսական նորմատիվների դիտակետից բանկի գործունեությանը լիարժեք գնահատական տալու համար հարկավոր է իրականացնել հորիզոնական տրենդային վերլուծություն, քանի որ հաշվետու ժամանակաշրջանում բանկի գործունեության ընթացքում տեղի ունեցած պատահական իրադարձությունները կարող են պատճառ դառնալ իրական պատկերի խեղաթյուրմանը:

Այդ իսկ պատճառով հետազոտությունը նախատեսվում է իրականացնել պարբերաբար, ապահովելով վերլուծական տվյալների ժամանակագրական շարքերը, որը լիարժեք պատկերացում կտա բանկերի գործունեության իրական պատկերի մասին:

Օգտագործված գրականություն

1. «ՀՀ կենտրոնական բանկի մասին» ՀՀ օրենք, ՀՕ-96, 30.06.1996:
2. «Բանկերի և բանկային գործունեության մասին» ՀՀ օրենք, ՀՕ-68, 30.06.1996:
3. ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 09.02.2007 թ. թիվ 39-Ն որոշմամբ հաստատված «Բանկերի գործունեության կարգավորումը, բանկային գործունեության հիմնական տնտեսական նորմատիվները» կանոնակարգ 2-ի հիմնադրույթները, <https://www.cba.am/am/SitePages/regbanks.aspx>
4. ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 10.09.2007 թ. 205-Ն որոշմամբ հաստատված «Բանկերի հրապարակվող ֆինանսական հաշվետվությունների օրինակելի ձևերի լրացման ցուցումները» պահանջների հիման վրա հրապարակված տեղեկությունը, <https://www.cba.am/am/SitePages/regbanks.aspx>
5. ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 26.02.2008 թ. թիվ 50-Ն որոշմամբ հաստատված «Բանկերի հաշվետվությունները, դրանց ներկայացումը և հրապարակումը» կանոնակարգ 3, <https://www.cba.am/am/SitePages/regbanks.aspx>
6. Սարգսյան Ա.Զ., Առաքելյան Կ.Ս., Տնտեսագիտության վերլուծության տեսություն, ուս. ձեռնարկ, Եր., «Տնտեսագետ», 2010, 240 էջ:

7. Բարսյան Վ., Բանկային գործի հիմունքներ, ուս. ձեռնարկ, Եր., «Տիգրան Մեծ», 2003, 100 էջ:
8. Թառումյան Գ., Բանկերի ֆինանսական վերլուծության հիմունքները, ուս. ձեռնարկ, Եր., «Տիգրան Մեծ», 2003, 84 էջ:
9. Աղաբեկյան Է., Կենտրոնացումները՝ որպես կապիտալի շուկայի զարգացման խոչընդոտ, Եր., «Բանբեր ՀՊՏՀ», 4(60), 2020, էջ 62-83,
<https://asue.am/upload/files/science/banber/2020-year-4/4.pdf>
10. Ավետիսյան Մ., Հայաստանի ֆինանսական համակարգի կայունության և դրամավարկային քաղաքականության մի քանի հարցի շուրջ, Եր., «Բանբեր ՀՊՏՀ», 4(60), 2020, էջ 84-97,
<https://asue.am/upload/files/science/banber/2020-year-4/5.pdf>
11. ՀՀ ԿԲ կայքէջ, Ֆինանսական կայունության հաշվետվություն, 2022,
https://www.cba.am/AM/ppperiodicals/Stability_Report_2022.pdf
12. «Հայաստանի ֆոնդային բորսա» ԲԲԸ ցուցակված ընկերություններ, https://amx.am/am/issuers_list
13. ՀՀ առևտրային բանկերի կայքէջեր,
<https://www.cba.am/am/SitePages/fscfobanks.aspx>
14. Financial audit Manuel – 2020, <https://www.gao.gov/assets/gao-18-601g.pdf>
15. Basel Committee, <https://www.bis.org/bcbs/history.htm>

ՎԱՆ ԲԱԲԵՅԱՆ

Доцент кафедры управленческого учета и аудита АГЭУ,
кандидат экономических наук

Сравнительный анализ ключевых показателей коммерческих банков РА. Банковская система РА имеет первостепенное значение, в частности, большая часть ценных бумаг, обращающихся на рынке капитала, приходится на ценные бумаги, выпущенные коммерческими банками РА и зарегистрированные на регулирующем рынке РА, а также 83 процентов из активов финансовой системы РА принадлежат банковской системе РА.

Представленные аргументы обосновывают чувствительность общества к банковской системе и политику жесткого государственного регулирования.

В рамках исследования были представлены экономические нормативы установленные Положением 2 Совета Центрального банка РА и основные показатели, характеризующие рентабельность коммерческих банков РА. Затем с точки зрения представленных показателей были изучены основные финансовые показатели коммерческих банков РА за первое полугодие 2023 года, сравнив их с соответствующими показателями за первое полугодие 2022 года.

Ключевые слова: банк, риск, доходность, достаточность капитала, ликвидность, крупный заемщик, связанная сторона

JEL: E58, G21

DOI: 10.52174/29538114_2023.3-29

VAHAN BABAYAN

Associate Professor at the Chair of Management

Accounting and Audit, ASUE, PhD in Economics

Comparative Analysis of Key Indicators of the RA Commercial Banks.— The RA banking system is of primary importance; in particular, the majority of the securities circulating in the capital market belong to the securities issued by the RA commercial banks and registered in the RA regulatory market, as well as 83 percent of the assets of the RA financial system belong to the RA banking system.

The presented arguments highlight the sensitivity of the public towards the banking system and the policy of strict state regulation.

Within the framework of the research, the economic norms and the main indicators characterizing the profitability of commercial banks of the Republic of Armenia defined by Regulation 2 of the Council of the Central Bank of the Republic of Armenia were presented. Then, from the point of view of the presented indicators, the main financial indicators of the RA commercial banks for the first half of 2023 were studied, comparing them with the corresponding indicators for the first half of 2022.

Key words: bank, risk, profitability, capital adequacy, liquidity, large borrower, related party

JEL: E58, G21

DOI: 10.52174/29538114_2023.3-29